VERKENNEN VAN VOLKSBUURTEN – ENSCHEDE

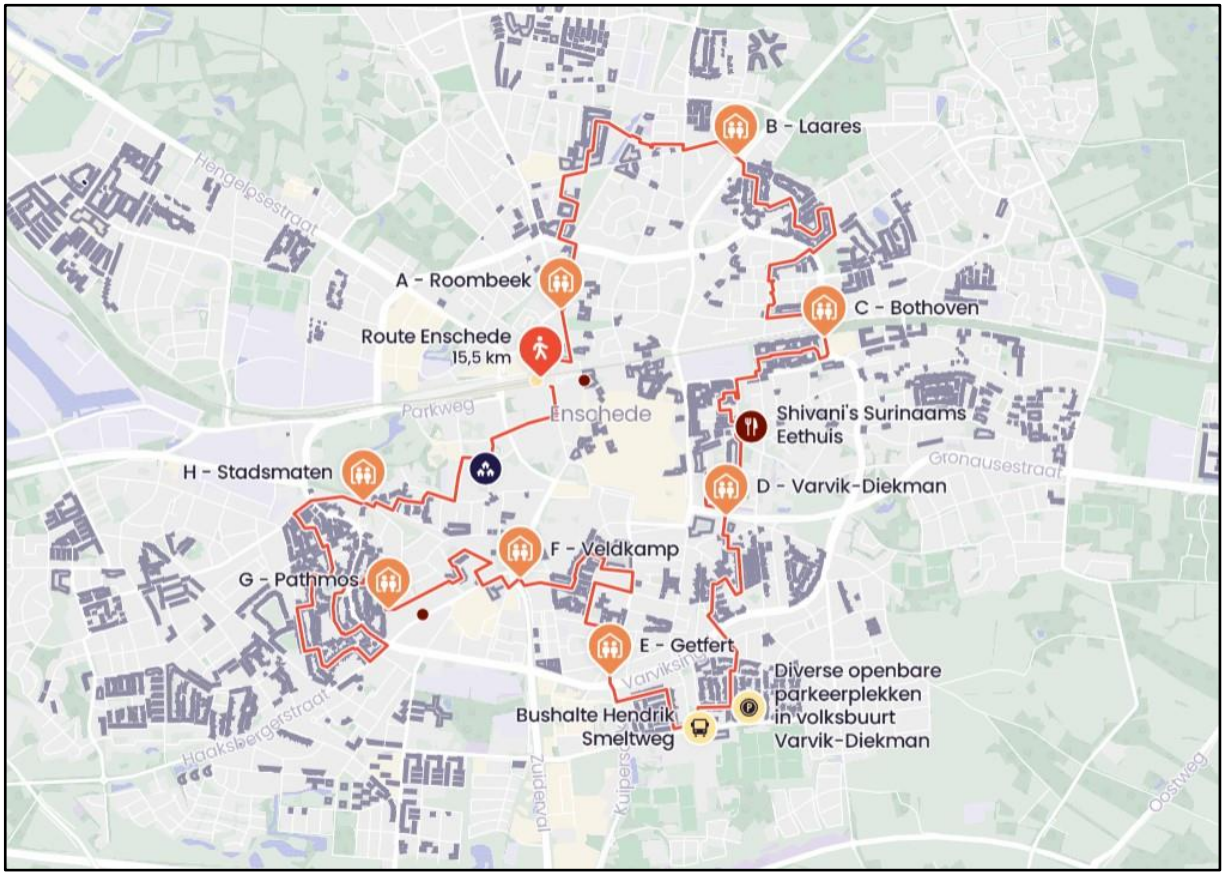
Begin- en eindpunt: Station Enschede Centraal
Lengte: 15 kilometer
Website: KLIK HIER
Openbaar vervoer: Station Enschede Centraal
De route is in te delen in twee stukken van ongeveer 7,5 kilometer.Neem hiervoor bij station bushalte Hendrik Smeltweg bus 3/4/74 richting station Enschede Centraal.

De volksbuurten van Enschede liggen mooi gegroepeerd rondom de binnenstad. En daarbij gaat de voormalige textielnijverheid bijna hand in hand met de huisvesting van de fabrieksarbeiders. De woningcorporaties van Enschede verhuren maar liefst zo'n 26.000 van de totaal 77.000 woningen in de gemeente. Een groot aantal tuindorpen. Roombeek vormt een absoluut hoogtepunt. Volledig geherstructureerd na de vuurwerkramp van 2020. Pathmos doet niet onder. Een prachtig gerenoveerd vooroorlogs tuindorp: destijds een paradijsje voor de arbeiders.

Verkennen van volksbuurten – Enschede
3 mei 2026

Overzichtskaart

Verkennen van volksbuurten – Enschede
3 mei 2026

Algemeen

De rondwandeling met de klok mee begint en eindigt bij het Station Enschede. De geschiedenis van de volksbuurten van Enschede is nauw verweven met de opkomst eind negentiende eeuw van de textielindustrie en de ondergang daarvan in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. De volksbuurtverkenner bereikt op de wandeling niet voor niets allereerst Roombeek (A) ten noorden van het station. Een grote wijk met menging van voormalige fabrieksgebouwen en woningbouw. Grotendeels herbouwd na de dramatische vuurwerkramp van 13 mei 2000.

Verder richting oosten naar de eveneens vooroorlogse wijk Laares (B) met alle kenmerken van een tuindorp. Daarna draaien we naar het zuiden richting Bothoven (C). Met de markante buurtjes Transburg en Tattersall, genoemd naar de Engelsman die hier in 1876 een machinefabriek startte. Een ultieme mix van historische bebouwing van de vroegere textielstad met de kenmerkende problematische bloemkoolstedenbouw van rond 1980.

Verder naar het meest zuidelijke punt: de wijk Varvik-Diekman (D), met grootschalige vervangende nieuwbouw voor de markante witte woningen van kort na de Tweede Wereldoorlog. Verder naar het westen via de wijken Getfert (E) en Veldkamp (F). Erg gemêleerde woonwijken met woningbouw uit diverse bouwperioden, allerlei woningtypes en verschillende eigendomssituaties.

Het meest westelijke punt is de wijk Pathmos (G). Een prachtig en goed geconserveerd tuindorp van kort na de Eerste Wereldoorlog. Een fraaie poort als toegang en mooi vormgegeven pleintjes met opvallende wit gekeimde woningen. Via de wijk Stadsmaten (H) komt de volksbuurtverkenner vanuit het zuidwesten weer bij Station Enschede uit.

Verkennen van volksbuurten – Enschede
3 mei 2026

Overzicht volksbuurten

A –Roombeek

Na aanleg van de spoorlijn Enschede-Oldenzaal in 1890 ontstond deze wijk met veel textielindustrie en daaromheen arbeiderswoningen. Vanaf 1970 verdween de bedrijvigheid en raakte Roombeek in verval. De vuurwerkramp van 13 mei 2000 vernietigde een groot deel van de wijk. Er vielen 23 doden en ongeveer 950 mensen raakten gewond. Als stedenbouwkundige werd Pi de Bruijn aangetrokken. Uniek in zijn aanpak was om participatie vorm te geven via vooral particulier opdrachtgeverschap. Maar liefst 1.500 nieuwe woningen verrijken inmiddels de wijk. Met een prachtige samenhang tussen oud en nieuw, ontworpen op basis van een duidelijke stedenbouwkundige visie in nauw overleg met bewoners. Veel leegstaande fabrieken kregen een andere functie. Als een scherpe zaagsnede doorsnijdt de Lonnekerspoorlaan de volledige wijk. Met hieraan veel groen, water en zicht op de voormalige textielfabrieken zoals van de firma Menko. Sig Menko had een grote rol bij het redden van zoveel mogelijk Joodse medeburgers in de 2e Wereldoorlog.

B – Laares

De wijk Laares is een eeuw geleden gerealiseerd. Met zeer veel sociale woningbouw. De herstructurering aan het begin van de huidige eeuw verliep niet zonder slag of stoot. Hierbij zijn voornamelijk sociale huurwoningen vervangen door nieuwe woningen in veelal een duurder segment. Zowel die nieuwbouw als renovatie van de bestaande voorraad gebeurde niet altijd even respectvol. Veel van de oorspronkelijke karakteristieken verdwenen. Ook het stratenplan is gereconstrueerd en het aantal voorzieningen uitgebreid. Wel bijzonder fraai is het intieme parkje tussen de Rozen- en de Papaverstraat. Omzoomd door nieuwbouw en bestaande woningen, die heel harmonieus samen optrekken. Momenteel telt de wijk ongeveer 1.100 woningen voor de kleine 2.500 inwoners. Zo'n beetje de helft betreft huurwoningen. Door de hoge dichtheid is de wijk behoorlijk steenachtig. Allerlei initiatieven lopen om het gebied te vergroenen. In het belang van koelte in hete zomers, biodiversiteit en een prettigere leefomgeving.

C – Bothoven
De wijk bevat de markante gebieden Transburg en Tattersall, dat genoemd is naar de Engelsman die hier in 1876 een machinefabriek startte. In beide buurten verving woningbouw de fabriekscomplexen rond 1980. Met niet verrassend de kenmerkende bloemkoolstedenbouw van rond 1980. In het Transburg uit 1983 -een voormalig fabrieksterrein van Van Heek & Co- onder het spoor bestaat een extreem hoge bebouwingsdichtheid. De woningcorporatie moet hier alle zeilen bijzetten. Hoekjes, verspringingen en doodlopende steegjes. Ontworpen gezelligheid die ontaardt in onveiligheid. Sociale samenhang en veiligheid zijn gezien de opzet extreem uitdagend. In Tattersall is de bebouwingsdichtheid veel lager. Goed om te zien hoe met onder meer kleur en inrichting van het openbaar gebied de leefbaarheid verbetert. Het verhoogde parkje aan het 'Hoog en Droog' verschaft een mooie blik op Tattersall. Tussen de Bontweverij en de Oldenzaalsestraat zijn fraaie nieuwe blokken met appartementen ingepast. In een parkachtige omgeving, mogelijk gemaakt door ondergronds parkeren.

D – Varvik-Diekman
Een deel van de Enschedese Indische buurt ligt in het noordelijke deel en dateert uit het interbellum. Opdrachtgever was woningbouwvereniging De Volkswoning. De buurt telt zo'n 170 kleine arbeiderswoningen met gevels van rode baksteen en gedekt met rode gebakken pannen. Inmiddels zorgvuldig gerenoveerde woningen en vervangende nieuwbouw. Een fraaie poort aan het Buitenzorgplein. Het gebied zuidelijk van de Varviksingel is grotendeels kort na de Tweede Wereldoorlog gerealiseerd. Dit deel is vernoemd naar de erven Varvik en Diekman die zich in de omgeving bevonden. De Benkoelenstrraat en Halmaherastraat, destijds vernoemd naar gebieden in Nederlands-Indië, ademen nog steeds de sfeer van de jaren '50 van de vorige eeuw. Gebruik een zwart-wit filter en denk alle blik op straat weg. De oorspronkelijke markante witte woningen in het westen van de wijk zijn gedateerd en maken plaats voor moderne woningbouw in eveneens lichte tinten.

E – Getfert
Momenteel telt de wijk zo'n 5.000 inwoners en 2.500 woningen waarvan ongeveer twee derde in de huursector. De realisatie van de wijk Getfert startte aan het begin van de vorige eeuw. Bedoeld om de explosief groeiende arbeiderspopulatie voor de textielindustrie onderdak te bieden. Met een grote rol voor de woningcorporaties. De oorspronkelijke woningbouw -een deel van de Enschedese Indische buurt- heeft alle kenmerken van een tuindorp. Symmetrie, eengezinswoningen met lage goten, nadruk op de vormgeving van de openbare ruimte. Aan de Celebesstraat en Archipel fraai vormgegeven nieuwbouw in een groene woonomgeving. Geparkeerde auto's uit het zicht. De katoenspinnerij Jannink en Zn, gebouwd in 1900, sloot in 1967. Het gebouw ligt erg markant aan de Haaksbergerstraat. Inmiddels een gezondheidscentrum met daarboven woonruimte.

F – Veldkamp
Een gebied met ultieme menging van bouwperioden, woningtypen en eigendomsverhoudingen: koop versus huur. Aan de oostzijde maakte hier in de jaren ‘50, ‘60 en ‘70 van de vorige eeuw Robers Confectiebedrijf N.V. kleding onder de naam Robson. En groeide uit tot een van de grotere nachtmodeproducenten van Nederland. Rondom de Robsonstraat veel fraaie nieuwbouw in een groene omgeving met wadi’s. Daarnaast tiny houses en herbestemming van het voormalige fabrieksgebouw. Aan de westzijde een gedeelte van het tuindorp Pathmos. Aan de Calicotstraat een prachtig vormgegeven pleintje met witte huizen plus fraaie poort. Uiteraard de symmetrieas. Het hoekpand op de kruising van de Pathmossingel en Sterkerstraat verwelkomt op trotse wijze de wijkbezoekers. De Johannes ter Horststraat verbindt oost en west. Het is een typische monotone straat met alle kenmerken die bij eigen woningbezit horen. Let op de tot parkeerplaats omgevormde voortuinen.

G – Pathmos
De naam van de wijk komt van textielbaron Van Heek. Zijn villa op een landgoed aan de Haaksbergerstraat en vervolgens deze arbeiderswijk noemde hij liefkozend ‘mijn Patmos’ naar het idyllische, mistiek en heilige Griekse eiland. De oorsprong van de h in Pathmos zou weer met zijn achternaam te maken hebben. Een groot en authentiek tuindorp van destijds ‘Vereeniging de Volkswoning’ met zo’n 1.000 woningen. Grotendeels gebouwd van 1914 tot 1918. Wellicht het hoogtepunt in Enschede. Toegang via fraaie poorten als uiting dat het arbeidersparadijs betreden wordt. Veel kruisingen van woonstraatjes kennen een verwijding waardoor mooie pleintjes ontstaan, die weer met wit gekeimde woningen geaccentueerd zijn. Met zorgvuldig ingepaste voorzieningen zoals scholen, parken, winkels en een badhuis aan het Spinnersplein. In juli 2024 raakten tientallen woningen blijvend onbewoonbaar door extreme regelval. Een duurzame oplossing blijkt bijzonder lastig.

G – Stadsmaten
In het westelijke deel van Stadsmaten bevindt zich de nodige sociale woningbouw. Zowel appartementen als grondgebonden woningen. Het appartementengebouw aan de Groene Boog dat het Volkspark begrenst is een juweeltje met kenmerken van de Nieuwe Haagse School. Ook de ontsluiting aan de binnenzijde is zorgvuldig vormgegeven. Let op het expressieve overstek van de eengezinswoningen aan de Ereboog. Zowel goed voor schaduw op hete zomerdagen als een subtiele overgang tussen het openbare gebied en de woningen zelf. Mina Kruseman was als feministe rond 1900 actief. De fletse sociale woningbouw aan de naar haar vernoemde straat doet weinig recht aan haar veelkleurigheid. Het meest opwindende is de kleur geel op de metalen balustrades en balkonhekjes.